

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Будь готов!

23-шо (3567) №,
2022 ий 10 июнь,
кугарня.

Ямде лий

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Луд, лий ончылно!

Х.АЛЕКСАНДРОВАН фотожо.

ПОДПИСКЕ

Кужэнгер район Конганур школышто йоча-влак кажне кугарням чон вургыж вучат. Молан шонеда? Ты кечын почтальон йоратыме «Ямде лий» газетым конда. Конганур школышто 1-ше гыч 7-ше класс марте кажне гаяк икшыве йоча газетым налеш.

– Нине ўдыр-влак эн чолга улыт. Йочасадыш кошшо ньога-влакымат лудаш кумыландат. Книган да газетын күлешлыкышт нерген умылтарат. «Ямде лий» газетлан подпискым кө почто гоч, кө интернет полшымо дене ыштен, – ойла марий йылмым туныктышо Галина Степановна Тобекова (снимкыште йоча-влак дене пырля).

А те, коча-кова, ача-ава, йоча-влак, «Ямде лий» газетлан возалтын шуктенда? Уке гын, ида юватыл, почтыш вашкыза. Кажне марий икшыве йоча газетым налшаш да лудшаш.

Е.ИВАНОВА.

16 июнь марте Россий мучко

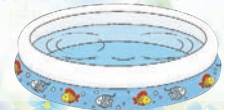
Подписчикын декадыже эртаралтеш. Тыгодым «Ямде лий» газетлан шулдырак ак – **335 тенгеат 52 ыр** – дене возалташ вашкыза:

верласе связь отделенийште (почто);

podpiska.pochta.ru сайтыште але «Почта России» мобильный приложений гоч.

Индекс – П4696.

Подпискым ыштыше-влак коклаште **лотерей** модыш эртаралтеш. Тидлан квитанцийын копияжым редакцийшке колтыман.

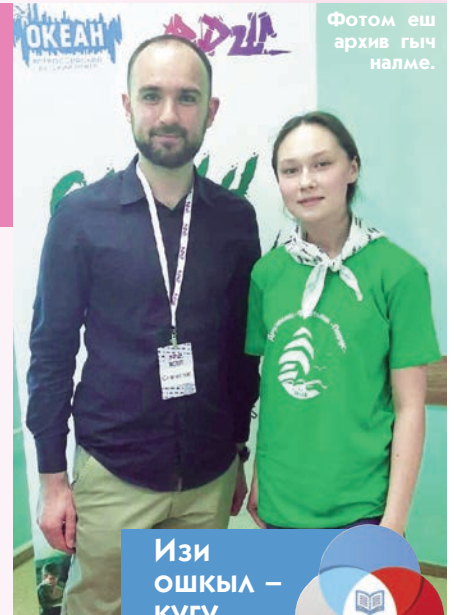
Түн приз – бассейн.

Рекламе.

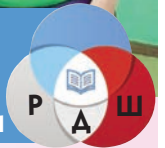
Кечын сенымашым тапта

Советский посёлкысо 3-шо номеран школын тунемшыже Анжела Романова — уста волонтер, тале активистке. Йоча усталык порт пеленысе «Радуга добра» ушемын ик эн чолга енге.

Фотом еш архив гыч налме.

Изи ошкыл – кугу сенымаш

Чылт поро йолташыже гай (снимкыште Анжела дене пырля).

Е.ИВАНОВА.

– Ме РДШ-ын эртарыме тўрлў конкурсышто мастарлыкнам ончыктена. Ёдыр-рвезе-влакым кумыландена. Йоча-влакнам мероприятийлам ямдылена, слёттым эртарена. «Будь готов! Всегда готов!», «Георгиевский бал» конкурслаш икшыве-влак кумылын ушненыт. Йоча-влакым аралыме тўнямбал кечылан пўлеклатше пайремыш икшыве-шамычым погенна, модыш аланым, викториным эртаренна, – ойла Анжела.

Чолга ёдыр «Весна 45 года», «Илыше классике» районысо конкурслаште сенышыш лектын. Российысе танасымашлашкат ушна. Шукерте огыл «Лаборатория РДШ» конкурслан «Ядерное оружие» эсsem возен да видеом ыштен. Кызыт иктешлымашым вуча. «Океан», «Смена» всероссийский йоча рўдерлаште канен. Огай вашлиймаш, куаным да пайдам кондышо кажне кечевлак эрелан шарнымашешыже кодыныт. Санкт-Петербург гыч тале историк, эксперт Станислав Аманов

Увер 8-17 ияш улат? Пўртўсым, яныкым, кушкылым войзаш йўратет? Тугеже «Фокус» всероссийский фотофестивальышке ушно. Келшыше тагасым ойырен, йодмашым рдш.рф сайтышке 30 сентябрь марте колто. Сенгышым 1 ноябрьыште ойырат.

Йоча тўняшке

Нартас школышто Йочам аралыме тўнямбал кечылан пўлеклалтше «Йоча тўня» пайрем эртаралтын (снимкыште). Эрдене тўмыр йўк почеш, флагым кучен, йоча-влак походыш тарваненыт. Кечан аланыште нуным турист модыш вучен. Ёдыр-рвезе-шамыч тўрлў чарак гоч эртеныт. Кечывал деч вара, станций еда коштын,

тўрлў сомылым шуктеныт. Муреныт, Школьник-влакын российысе толкыныштын куштымашыштым ончыктеныт, шере кочкыш отрошко, сўретчын мастаргудышкыжо унала миеныт, турист кылдышым пидаш тунемыныт. Кенез каникулышт веселан тўналын.

С.МИЛОЧКИНА.

Марий Турек район.

Фотом школ архив гыч налме.

«Кугу перемене»

Тенийысе кенез каникулем «Кугу перемене» йоча да самырык-влак фестиваль дене тўналын. Тушко кандаш тўжем ег ушнен: школышто тунемше, шанче, тўвыра пашаен, туныктышо, спортсмен, волонтер, амалкалче-влак. Российысе тыгай кугу мероприятийыште икымше гана лийынам. Тудо кок кече шуйнен. Уш-акылнам пойдаренна. Тунемме деч посна ме Моско олан моторлыкшым онченна, экскурсий дене коштынна. Поро кумылан, полшаш ямде улшо ятыр ег дене палыме лийынам. Фестиваль кугу концерт дене мучашлалтын.

Настя НЕМЦЕВА.

Йошкар-Ола,
10-шо номеран школ.

Вияным мыскылашат,
тўкашат огыт тошт:
вож дене, тукым дене
вияным, ылышыште
намыслалтдыме-
влакым.

М.ИЛИБАЕВА.

Ф И З К У Л ь Т - У Р А

лаш, ече дене кошташ, футболла, волейбол, баскетбол дене модаш кумылан улыт. Ечылан да куштылго атлетикылан веле тўткышым ойырет гын, ўдыр-рвезе-влаккан йокрок лиш, шонем. Нуным очко дене «ондалем». Тренировкыш толыт – очком сулен налыт. Тренировкышто мыняр меңгым куржыт, тунар балл. Школын чапшым районышто але республикыште аралат, эше шукурак шындем. Эн шуко очком погышо ўдырлан да рвезылан тунемме ий мучаште грамотым, медальым да кубокым кучыктена, – оила тренер.

Тиде йонын лектышыже куандарыше. Икмыняр тале спортсменым поснак палемдыман. Ульяна Кулагина

Очко сенымашым конда

У Торъял район Тошто Торъял школышто спортлан кугу тўткышым ойырат. Физкультур урокым Е.И.Широбокова эртарат. Тренер-туныктышо И.П.Хлыбовын (снимкыште йоча-влак дене пырля) ўдыр-рвезе-влакым шуарымаште да спортлан шўмангдымаште надырже пеш кугу. Иван Петрович тиде школышто 15 ий пашам ышта, ече дене секцийым вўда.

– Йоча-шамыч куржыт а-

куштылго атлетикылан шўман. Чыла гаяк таңасымашке ушна да сенгышыш лектеш. Кирилл Ключев спортын тўрлў видше дене ончылно: куржыталеш, ече дене коштеш, футболла, волейбол, баскетбол дене модеш. Настя Яндыганова, Софья Басова, Никита Иванов сенгымашышт дене куандарат. Нине ўдыр-рвезе-влак У Торъял районышто куштылго атлетике дене командный первенствыште шукерте огыл икымше верым сегоен налыныт. ГТО нормативым сдалымаштат сай лектышым ончыктат.

– Спортын пайдаже нер-

ген йоча-шамычлан эре ушештарем. Рвезе-влаккан посна умылтарем, вет нуно ончыкылык салтак улыт. Школ директор Иван Николаевич Ельмекеевлан полшен, кумылаңден шогымыжлан – кугу тау, – оила Иван Петрович.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Фотом школ архив гыч налме.

Крескочам лўмеш

5 июньышто Азъял стадионышто «Тек чылан палат, тек чылан модыт» футбол дене турнир лийын. Тудо крескочам В.А.Яковлевым шарныме лўмеш эртаралтын. Турнирыште ныл команде (снимкыште) вийжым терген. Таңасымаш деч ончыч спортсмен-влак ончылно почеламутым лудынам. Со-

вым рўж пералтымекышт, футболист-шамыч модаш вашкеныт. Таңасымаште Коркатово лицейын командыже сенгышыш лектын. Тений онченам веле. Кушкын шумеке, крескочам гай тале футболист лийнем.

Максим АЛЕКСЕЕВ.

Морко, Арын.

Фотом еш архив гыч налме.

Увер

Ялысе спорт модмашын республикысе йыжынжым иктешленыт.

Таңасымаште Медведево, Советский, Шернур районла гыч спортсмен-влак ойыртемаптыныт.

Уш-акылым вянда

Кенез каныш годым Шупашкар олашке экскурсий дене миенам. Юл энгер воктене верланыше площадь поснак келшен. Эн чотшо фонтан кумылем савырен. Эше кугу шахмат фигур-влак ўрыктареныт. Нунын дене модаш лиш. Тылеч вара шахмат дене модаш кумылангынам. Шахмат уш-кылым пўсемда.

Глеб СОКОЛОВ.

У Торъял, Тошто Торъял.

Йоча пиалан кушшаш

Йоча ош тўняшке пиалан лияш шочеш. Но кажне икшывылан ача-аван шокшо помышыштышт йоратимашым шижын илаш пўрен огул. Кызыт Морко район Кўчыкэнгер ялыште илыше Вика, Миша ден Алёшалан ача-ава пелен лияш пиал шыргыжалын. Нуным Маргарита Георгиевна ден Лев Владимирович Гавриловмыт ашнаш налыныт.

Юарлыме йўк ситен огул

Маргарита Георгиевна Морко посёлкысо эмлымверыште йоча консультацияшыште участковый медшўжарлан пашам ышта. Шке икшыве-влак кушкын шумеке, суртышто йоча юарлыме йўк ситен огул. Ватемарий икшывым ашнаш налаш кумылангыныт.

– 2015 ийыште изи падыраш ўдырым, Викам, мўнгў кондена. Вика гаяк ийготан Мишам тиде ийынак Морко посёлкысо эмлымвер гыч налынна. Рвезын эше Алёша изаже улмым пален налмеке, тудымат ойырен огунал. Еш – тиде мыланна чыла, йоча – тиде илыш. Нине икшыве-влаккан иккенанак улыда манын умылтарена, – ойлат ватемарий.

Икшыве-влак Купсола школышто тунемыт. Алексей 6-шо

классым тунем пытарен, Миша – икымшым, Вика – кокымшым. Кумытынат поро кумулан, чолга, икте-весым умылен моштышо да полышкалыше кушкыт. Алёша спортлан шўман. Школысо футбол да туризм секцийлашке коштеш. Яра жапыште колым кучаш йората. Шольжымат тиде пашалан кумылан ден. Вика шўжарышт усталык шўльшан кушкеш. Морко посёлкысо тўвыра полат пеленысе «Рвезылык» ансамблышке кушташ коштеш. Тылеч посна мураш тунемеш. Ўдыр-рвезе-влак поделкым ышташ йоратат. Икте, мутлан, пеледышым ямдыла гын, чыланат

пашалан пижыт. Кажныже пўчкын, пижыктен онча.

Сочиште каненыт

Гавриловмыт пўртўсым шымлаш йоратат. Шочмо верысе тўрлў сылне верыште лийыныт. Карман курык эн чот келша. Чўкшў курыкыш лишыл жапыште миен толаш шонат. Тений шошым

Ешыште кажне йочан «Ямде лийже» уло. Кум газетлан подпискым редакций гоч ыштеныт.

Фотом еш архив гыч налме.

ўдыр-рвезе-влаккан Соци оласе санаторийыште канаш пиал шыргыжалын. Тушко Морко район гыч лу йоча миен. Индешынже ашнаш налше ешла гыч лийыныт. Нуным Маргарита Георгиевна намиен коштыктен.

– Санаторийыште йоча-влак дене пырля кум арням пеш веселан да пайдалын эртаренна. Тудо экскурсийлан поян лийын. Олимпийский, «Ривьера» тўвыра да каныме парклашке, аквариумышко, Роза Хуторыш, чай плантацияшышке, самовар тоштерышке, сафари-пар-

кышке да моло вереат миенна. Ўдыр-рвезе-шамычлан мурышо фонтан пеш келшен. Тюльпан пушенге ўрыктарен. Чыланат куан дене темше, пиалан пўртылынна, – ойла чолга ава.

Гавриловмыт «Мария» ашнаш налше еш-влакын ассоциацийышт дене пентгыде кылым кучат. Тудын эртарыме мероприятийлашке, конкурслашке ушнат. Моло еш-влак дене палыме лийыт, пырля канат. «Принимающая семья, или Семья вместо детского дома» социальный фестивальыште тагасеныт да, «В кругу семьи» видеоролик конкурсшышто эн шуко йўкым поген, сенгыше радумыш лектыныт.

Икшывыже – район мучко

Маргарита Георгиевна шке икшывыже верч веле огул, моло йоча-влак верчат тургыжлана. Тудо Морко

районышто ашнаш налше еш-шамычын «Родник» клубыштым вуйлата. Ўдыр-рвезе-влаккан тўрлў мероприятийым, пайремым эрара. Тылеч посна пожарный частышке, киндым пыштыме комбинатышке, рушарня, музыкальный школлашке экскурсий дене миеныт.

– Йоча-шамыч шукырак ужышт, шукырак палышт манын, чыла ышташ ямде улына. Ме огул гын, кў нуным пиаланым ышта?! – ойла поро кумылан ўдырамаш.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

– Кугезе кована-влак вынерым куаш да тўрым тўрлаш моткоч мастар лийынт. Кушан могай тўрым вераҥдышашым раш паленыт. Марий тўрым вынереш шотлен тўрленят. Тўр осал вий да чер деч арален, могай кундем гыч улмым палдарен. Мемнан кундемшыте ўдыра-маш тувырышто оҥеш тўрлымö тўр (чызорол) кум мучашан улмаш. Чыла тидым мый Зоя Поликартовна деч пален налынам, – ойла Карина.

Молгунам Карина шымлыме

Шымлыме пашаже пайдале

Марий Турек район Сысоево школын тунемшыже Карина Тихонина шонгыен, уста ег-влак дене вашлийын мутланаш йöрата. Нунын шарнымашыштым, ушан ойыштым тетрадыш возен, иквереш чумыра. Тыге тудын шымлыме пашаже-влак шочыт. Шукерте огыл возымо проектше уста тўрлызö З.П.Михеева нерген лийын.

паша-влакым рушла возен гын, ты гана шочмо марий йылме дене серен. Тудым марий йылмым туныктышо Э.Л.Смоленцева кумыланден (снимкыште Карина дене пырля). Карина пырля тунемше йолташыже-влак деч марий вургем, тўр, йўла нерген мом палымыштым йодыштын. Тушеч рашемян: йоча-шамыч кызытсе уста тўрлызö-влак нерген шагалрак колыныт. Тугеже Каринан шымлыме пашаже йоча-влаклан пайдале лийшаш. Тудо тўналтыш класслаште тунемше-влак дене вашлиймашым эртаращ, марий йўла, кидмастар-шамыч нерген палдараш шона.

Е.ИВАНОВА.

Авторын фотожо.

Мастар ег кумыланден

Волжский район Памар школ гыч Карина Тихонова ден Екатерина Александрова (снимкыште) кидпашалан шўман улыт. Нуно марий тўрым тўрлат. Мастарлыкыштым вияндаш кидмастар-шамыч дене палыме лийыт. Приволжский посёлкышто илыше дизайнер, модельер Евгения

Кошкина нерген шымлыме пашам возеныт. Тиде кидмастарым Марий Элыште веле огыл, Россий мучко палат. Тудым эсогыл «Лица России. XXI век» книга-альбомышко пуртеныт. Ўдыр-влак Е.Кошкинам XXI курымын талешкыжлан шотлат.

– Евгения Александровна пидеш, тўрла, урга, марий сынан вургемым шке шонен луктеш, сöрастарыме ўзгарым ышта да нунын дене вес кундемлаште илыше калыкым палдара. Тудын пашалаштыже көргö чон шижмаш, марий калыкым пагалымаш, марий йўлам жапльмаш оза-ланат. Ме тудын «шочыктымо» арверже-влакым кугу куан да кугешымаш дене онченна, – ойлат ўдыр-влак.

Уста, марий чонан ўдырама-шын илыш корныжым шергалын, тудын пашалажым ончен, ўдыр-влакын ум, ойыртемалт-шым, тўнжö марий тўр дене кылдалтше арверлам шке ышташ кумылышт шочын.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Марий семўзгар

Ияговыж – скрипке гаяк, пулвеш шынден шоктымо, кум кылан марий семўзгар. Тудым шопке, нөппö, нулго, пүнчö гыч ыштат. Ияговыж йыргешке, пеле йыргешке, ныл лукан (эн ожнысо) лиеш. Семўзгарын кужытшо – 55 сантиметр, йонегше – 42 сантиметр, комдыжо – 22 сантиметр. Финн-угор калык-влакынат ковыж сынан семўзгарышт улыт: хант ден мансин нерп маналтеш, комин – сигудöк, мордван – гарьзе, стрепка, ката. Ияговыжым ожно П.Никифоров, Я.Эшпай шымленыт. Кызыт Т.Ямбердова келгын лончыла, семўзгарлан пöлеклалтше шымлыме пашаже уло.

Россий Федерацийысе цифровой виянмаш, связь да массовый коммуникаций министерствын окса улышыж дене лукмо.

Илыш тўзлана

Кежеж – сылне пагыт. Игече шокшо. Кава канде-канде да яндар. Олыкышто шудо кушкеш, йырым-йыр пеледыш пеледеш, изи мўкш лым лийде мўйым пога, пасушто шурно лойгалтеш. Икманаш, чыла вере сылне, илыш тўзлана. Теве молан ты пагытым йоратем.

Надя РАССАНОВА.

Мыланем кенежым чарайолын кошташ келша. Тыге тазалыкем пенгыдемдем. Эн ончыч лўдыкшын чучеш, но вара тунем шуаш лиеш. Теат тўчен ончыза, йоча-влак.

Регина ЕГОРОВА.

Морко, Коркатово.

Мўнгысў лумэгерче

Мый лумэгерчым йоратем.

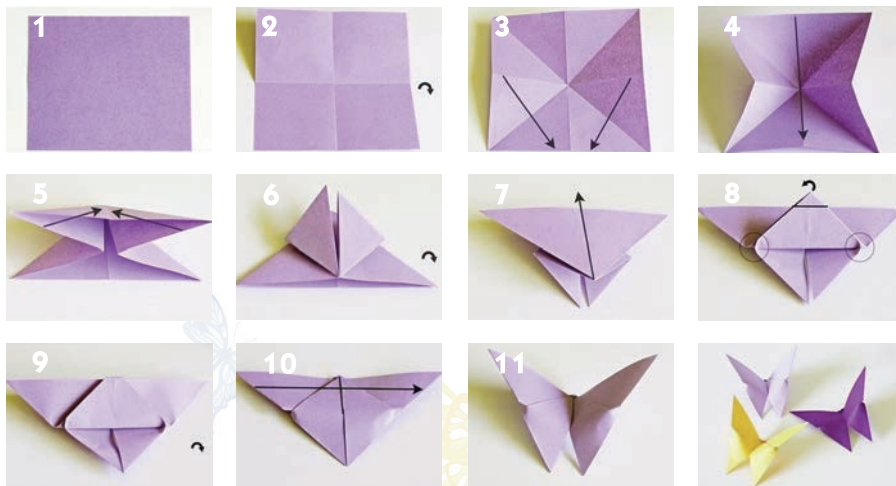
Кенежым тыгай тамле десертным акам шке ышта. Тидлан лайым (сливкым), нугыдемдыме шўрым да тўрлў емыжым кучылтеш. Йўштў лайым, пенгыдеммешкыже, миксер дене луга. Вара нугыдемдыме шўрым ешара, угыч сайын пудырата да морозильникиш 3-4 шагатлан шында. Лукмеке, емыж дене сўрастара. Пе-еш тамле. Теат ыштен ончыза.

Артём ИВАНОВ.

Йошкар-Ола, 24-ше №-ан школ.

Йоча-влак, кагазым тодыштын, мотор лыве-влакым ыштыза.

Мастар кид

Ксения КОРНИЛОВАН сўретше.
Волжский, Пўтьял.

Кече мыйым йўрата,
Ўмбакем шыман онча.
Кайык мурым муралта,
Кенеж толмым шижтара.

Настя ТЕРЕНТЬЕВА.
Морко, Коркатово.

Фотом школ армий гўн налме.

Тунемме ий иктешлалтын гынат, школышто йоча йўк нимыняр ок лыплане. «Шонанпыл» йоча лагерь кенежын икымше кечынже шке пашажым тўналын **(снимкыште)**. Тудо 21 кече шуйна. «Чемпионы», «Одунванчики», «Чебурашки» отрядлаште 7-14 ияш 47 ўдыр-рвезе кана да тазалыкшым

пенгыдемда. Тидлан школышто чыла йўн уло: пўлем-влакым сылнын сўрастарыме, кочмыверыште эр да кечывал кочкыш темлалтыт, кажне кече тўрлў вашлиймашлан, модышлан, конкурслан поян. Тек кенеж каныш поро шарнымашым кода.

Н.ВАСИЛЬЕВА.

Волжский, Пўтьял.

«Ямде лий» газет
Тўн редактор
Л.Н.ГРИГОРЬЕВА.
Индекс: П4696.
Тираж 1550 экз. Заказ
Формат – А-4-8.
https://vk.com/yamde_lii
<https://ok.ru/yamdellii>
E-mail: yamde_lii@mari-el.ru
(документ кагазлан),
yamde_lii@mail.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше: yamdeliiy.ru

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Мари-Эл Республикысе культуру, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, «Кугарня» газет» кугыжаныш унитарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскериме шотышто федеральный службын Юл кундем федеральный округысо управленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ № ТУ52-01335,
2021 ий 29 сентябрьыште пуымо.

0+

Печатьыш пуымо жап –
14-00,
фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шонымышт тўрлў лийын кертыт. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыне почеш.

Редакцийын да издателыне адресше:
424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькше урем, 20-шо пўрт.
Тел. 8(8362) 45-22-82(факс)

Конкурс

Модель улам

Ксения ОЗЕРКИНА.
Волжский, Сотнур.

Мелиссия РЫБАКОВА.
Йошкар-Ола.

Александра СМОРОДИНОВА.
Шернур,
Торешкүвар.

Ульяна Петрова.
Морко посёлко.

11 ойыртемым муза.

Сүрет-шамычым пунктир линий почеш сүретлен пытарыза да чиялтыза.

Тушто

Муно гыч
шочшо кайыкем
нигунам муным ок
мунчо.

Могай цифр-влакым шылтыме! Шотлыза.

$\begin{array}{r} \square 7 \\ + 3 \square \\ \hline 65 \end{array}$	$\begin{array}{r} 5 \square \\ + \square 6 \\ \hline 80 \end{array}$	$\begin{array}{r} 9 \square \\ - \square 1 \\ \hline 9 \end{array}$	$\begin{array}{r} \square 5 \\ - 4 \square \\ \hline 39 \end{array}$
--	--	---	--

Салам, кенеж!

Садер ужаргалын да кушкын шогалын –
Ура, толын шокшо, эн сылне кенеж!
Йырваш ал пеледыш уэш пеледалтын,
Чоннам тарвата лай гай леве мардеж.

Шинча куана, ах, тыгае моторлык:
Каваже пеш канде, йомакысе гай,
Сотнур пасу, чодыра, кумда олык...
Салам, ал кенеж, да чеверын, ший май!

Чевер кенежна, куржаш тый ит вашке,
Тый кайык мур(о) ден куандаре мемнам.
Ме таче, эрла каена походлашке,
Тый ырыкте самырык, поро чоннам.

«Русская словесность» кружокын енге-влак.

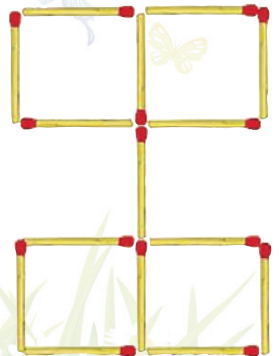

Волжский, Сотнур.

Тыште могай буква-шамычым ужда!

**2 шырпе пыр-чым верже дене вашталтен,
5 икгай квадратым ыштыза.**

Интернетесе сүрет-влакым кучылтмо.